

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.02.2010, sp. zn. 23 Cdo 3021/2009, ECLI:CZ:NS:2010:23.CDO.3021.2009.1

Číslo: 106/2010

Právní věta: Dopravní prostředek ve smlouvě o provozu dopravního prostředku podle § 638 odst. 1 obch. zák. je dostatečně určen druhově.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.02.2010

Spisová značka: 23 Cdo 3021/2009

Číslo rozhodnutí: 106

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Smlouva o provozu dopravního prostředku

Předpisy: § 269 odst. 2 obch. zák.
§ 638 odst. 1 obch. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

M ě s t s k ý s o u d v P r a z e r o z s u d k e m z e d n e 1 4 . 4 . 2 0 0 8 u l o ž i l ž a l o v a n é z a p l a t i t ž a l o b k y n i č á s t k u 3 7 7 9 1 4 , 7 0 K č s t a m s p e c i f i k o v a n ý m ú r o k e m z p r o d l e n í (v ý r o k p o d b o d e m I) a r o z h o d l o n á h r a d ě n á k l a d ů ř í z e n í (v ý r o k p o d b o d e m I I) .

Žalobkyně požadavek na zaplacení této částky založila na tvrzení, že žalovaná uzavřela dne 29. 9. 2003 s podnikatelem J. V. (jenž je v současné době jednatelem žalobkyně) smlouvu o provozu dopravního prostředku na dobu neurčitou, v níž se J. V. zavázal pro žalovanou přepravovat popeloviny a uhlí z Mostu do PT, a. s., a zpět. Dne 23. 10. 2003 J. V. založil spolu s další osobou žalující společnost, jež pokračovala v provádění činnosti podle uvedené smlouvy za stejných podmínek. Poté, co žalobkyně původní smluvní vztah ke dni 31. 10. 2005 vypověděla, žalovaná jí nezaplatila vyfakturované ceny za přepravní výkony realizované v průběhu měsíce října 2005. Žalovaná založila svou procesní obranu na argumentu, že uplatněné právo na zaplacení ceny přepravy nesvědčí žalobkyni, nýbrž smluvnímu partneru žalované J. V.

Soud prvního stupně konstatoval, že mezi účastníky není sporu o tom, že plnění, za něž žalobkyně požaduje úhradu, bylo žalovanou přijato, sporným však zůstalo, kdo předmětné plnění poskytl; jde tedy o to, zda je žalobkyně věcně legitimována. Z provedených důkazů pak shledal dostatečně prokázaným, že toto plnění poskytla žalobkyně. Obranu žalované, že nevěděla, od koho plnění přijímala, posoudil jako účelovou s poukazem na to, že během roku 2004 žalobkyně pro žalovanou realizovala přepravní výkony v objemu 2 567 010,55 Kč a všechna tato plnění byla žalovanou

zaplacená a v roce 2005 od ledna do října byla realizována plnění v objemu 3 788 955,30 Kč, přičemž z tohoto objemu nebyla zaplacená pouze žalovaná částka. Soud prvního stupně posoudil uplatněný nárok podle pravidel o vydání bezdůvodného obohacení stanovených v § 451 a násl. obč. zák. a dospěl k závěru, že žalované vznikl majetkový prospěch, který je povinná vydat. V otázce výše bezdůvodného obohacení vyšel z úvahy, že cena žalobkyní poskytnutých výkonů je shodná s cenou, za kterou účastníci mezi sebou i žalovaná s J. V. ve shodném čase obchodovali.

K odvolání žalované V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 24. 2. 2009 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žaloba o zaplacení částky 377 914,70 Kč s příslušenstvím se zamítá (výrok pod bodem I), a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok pod bodem II).

Odvolací soud dovodil, že smlouva o provozu dopravního prostředku byla mezi žalovanou a podnikatelem J. V. uzavřena podle ustanovení § 638 obch. zák., a to v písemné formě, jak vyžaduje odstavec 2 tohoto ustanovení. Protože článek 7 této smlouvy obsahuje ujednání, že změny nebo dodatky této smlouvy lze činit pouze písemnou formou, mohla být tato smlouva podle ustanovení § 272 odst. 2 obch. zák. změněna pouze písemně. V řízení před soudem prvního stupně přitom nebylo prokázáno, že by práva a povinnosti provozovatele z této smlouvy přešly z J. V. na žalobkyni v důsledku smlouvy uzavřené v písemné formě mezi žalobkyní, žalovanou a J. V., popřípadě na základě jiné právní skutečnosti, se kterou je spojován přechod práv a povinností. Prokázána nebyla ani písemná smlouva o provozu dopravního prostředku, na základě které by žalobkyně pro žalovanou vykonala během smluvené doby cesty, za které by jí příslušela žalovaná úplata. Odvolací soud se ztotožnil s názorem soudu prvního stupně, že uplatněný nárok je třeba posoudit podle ustanovení § 451 a násl. obč. zák. o bezdůvodném obohacení. Shodně se soudem prvního stupně vzal za svá skutková zjištění shodná tvrzení účastníků, že plnění objednané žalovanou bylo vykonáno, neztotožnil se však s jeho závěrem, že přehledy faktur vystavených žalobkyní pro žalovanou v letech 2004 a 2005, z nichž vyplývá, že žalobkyně provedla během roku 2004 pro žalovanou přepravní výkony v celkovém objemu 2 567 010,55 Kč, které jí žalovaná zaplatila, a v roce 2005 od ledna do října byla realizována plnění v objemu 3 788 955,30, z něhož nebyla zaplacená pouze žalovaná částka, bylo prokázáno, že předmětné plnění poskytla žalované žalobkyně. Odvolací soud konstatoval, že žalobkyně se poté, co ji v tomto směru poučil podle ustanovení § 118a o. s. ř., vyjádřila tak, že poskytnutí plnění z její strany prokazují vážní listky, faktury, doklady o jejich zaplacení a samotné realizované plnění. Tyto důkazy podle závěru odvolacího soudu nejsou způsobilé prokázat předmětnou spornou skutečnost, neboť vážní listky, faktury ani přehledy faktur nesvědčí o tom, že zboží přepravovala žalobkyně. Na základě toho odvolací soud uzavřel, že žalobkyně neprokázala vznik bezdůvodného obohacení na straně žalované na úkor žalobkyně podle ustanovení § 451 a násl. obč. zák.

Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně výslovně v obou jeho výrocích dovoláním, jež odůvodnila tím, že řízení je postíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, že napadené rozhodnutí vychází z části ze skutkových zjištění, která nemají podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování, a že toto rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, ohlásila tedy dovolací důvody upravené v ustanovení § 241a odst. 2 písm. a), § 241a odst. 2 písm. b) a § 241a odst. 3 o. s. ř.

Nesprávné skutkové zjištění žalobkyně spatřovala v závěru odvolacího soudu, že smlouva o provozu dopravního prostředku uzavřená mezi J. V. a žalovanou dne 29. 9. 2003 je smlouvou podle ustanovení § 638 a násl. obch. zák. a že by tedy k obdobné smlouvě mezi žalobkyní a žalovanou mohlo platně dojít jen tehdy, pokud by taková smlouva měla písemnou formu. Argumentovala, že jednou z podstatných náležitostí takové smlouvy je podle ustanovení § 638 odst. 1 obch. zák. určení (identifikace) konkrétního dopravního prostředku, který má být provozován; to podle jejího mínění vyplývá i z další úpravy tohoto smluvního typu, např. z ustanovení § 639 obch. zák. Ve smlouvě ze dne 29. 9. 2003 dopravní prostředek určen není, podle názoru žalobkyně je ji proto třeba v rámci

smluvní volnosti posuzovat jako smlouvu nepojmenovanou, např. jako rámcovou smlouvu o provádění přepravy, která nevyžaduje písemnou formu.

Žalobkyně též namítla, že závěr odvolacího soudu, podle něhož nebylo prokázáno, že by žalobkyně dopravní služby poskytla žalované, je v rozporu s důkazy provedenými před soudem prvního stupně a obsahem spisu.

Nesprávného právního posouzení věci se měl odvolací soud dopustit v názoru, který byl podle mínění žalobkyně vysloven nepřímou v rámci hodnocení charakteru smlouvy ze dne 29. 9. 2003, že mezi podstatné náležitosti smlouvy o provozu dopravního prostředku uzavřené podle ustanovení § 638 obch. zák. nepatří určení dopravního prostředku.

Žalobkyně navrhl, aby dovolací soud usnesením rozsudek odvolacího soudu zrušil.

Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Napadené rozhodnutí odvolacího soudu bylo vyhlášeno před 1. 7. 2009, kdy nabyla účinnosti novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 7/2009 Sb., Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) proto vzhledem k bodu 12 přechodných ustanovení v čl. II. uvedeného zákona dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 30. 6. 2009.

Po zjištění, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě stanovené v § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou (účastníkem řízení) řádně zastoupenou advokátem, jímž bylo dovolání též sepsáno (§ 241 odst. 1, 4 o. s. ř.), Nejvyšší soud dovodil, že dovolání proti výroku tohoto rozsudku ve věci samé je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť směřuje proti rozsudku odvolacího soudu, kterým byl změněn rozsudek soudu prvního stupně.

Podle ustanovení § 242 odst. 3 o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny. Při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu je tedy dovolací soud zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody, včetně toho, jak je dovolatel obsahově vymezil.

Dovolací námitkou kritizující závěr odvolacího soudu, že smlouva uzavřená mezi J. V. a žalovanou dne 29. 9. 2003 je smlouvou o provozu dopravního prostředku podle ustanovení § 638 a násl. obch. zák., není oproti názoru dovolatelky zpochybněn skutkový stav věci, z něhož odvolací soud vycházel (§ 241a odst. 3 o. s. ř.), nýbrž správnost jeho právního posouzení v otázce povahy uvedené smlouvy se zřetelem na její příslušnost k určitému smluvnímu typu; podle obsahu (srov. § 41 odst. 2 o. s. ř.) byl tedy jejím prostřednictvím uplatněn dovolací důvod upravený v ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Tato námitka pak spadá věcně v jedno s námitkou uplatněnou v závěru dovolání, jíž žalobkyně přičítá odvolacímu soudu právní názor, že mezi podstatné náležitosti smlouvy o provozu dopravního prostředku podle ustanovení § 638 obch. zák. nepatří určení dopravního prostředku.

Podle ustanovení § 638 obch. zák. smlouvou o provozu dopravního prostředku se zavazuje poskytovatel provozu dopravního prostředku (provozce) přepravit náklad určený objednatelem provozu dopravního prostředku a k tomu účelu s dopravním prostředkem buď vykonat jednu nebo více předem určených cest nebo během smluvené doby vykonat cesty podle určení objednatele a objednatel se zavazuje zaplatit úplatu (odstavec 1). Smlouva vyžaduje písemnou formu (odstavec 2).

V názoru, že určení dopravního prostředku je podstatnou náležitostí smlouvy o provozu dopravního prostředku podle ustanovení § 638 obch. zák., panuje v právní literatuře naprostá shoda (srov. např. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 1323, či Marek, K. Smlouvy k zajišťování přepravy. Právní rozhledy, ročník 1997, číslo 8, strana 9), a tento názor sdílí též Nejvyšší soud. Z právního posouzení věci v napadeném rozhodnutí nelze ovšem dovodit, že by se odvolací soud od tohoto názoru odklonil. Výkladový problém v projednávané věci nespočívá totiž v posouzení, zda podstatnou náležitostí smlouvy o provozu dopravního prostředku je určení dopravního prostředku, nýbrž v otázce, v jaké míře konkrétnosti musí být toto určení provedeno. Z článku 5 posuzované smlouvy vyplývá totiž pro provozce povinnost poskytnout objednateli nákladní automobil. Je tedy třeba vyložit, zda je požadavek zákona na určení dopravního prostředku vyplývající z ustanovení § 638 odst. 1 obch. zák. splněn toliko individuálním určením dopravního prostředku (jeho specifikací) či zda postačí určení druhové.

Odpověď na tuto otázku je třeba hledat v účelu právní úpravy tohoto smluvního typu (ratio legis). Objednatel si smlouvou o provozu dopravního prostředku zjednává závazek provozce přepravit jím určený náklad a k tomu účelu s dopravním prostředkem buď vykonat jednu nebo více předem určených cest nebo během smluvené doby vykonat cesty podle určení objednatele (srov. § 638 odst. 1 obch. zák.). Se zřetelem na obsah závazku provozce je významné, aby sjednaný dopravní prostředek byl způsobilý vykonat cesty, které jsou sjednány ve smlouvě nebo které mají být na základě smlouvy určeny objednatelem, a aby byl způsobilý přepravit objednatelem určený náklad. K zajištění takové způsobilosti bude zpravidla plně vyhovovat, bude-li dopravní prostředek určen ve smlouvě typově. Nemělo by smyslu vyžadovat po provozci, aby plnil závazek ze smlouvy o provozu dopravního prostředku např. konkrétním nákladním automobilem, jestliže může tento závazek splnit stejně dobře jiným nákladním automobilem s týmiž či srovnatelnými užitnými vlastnostmi.

K názoru, že k určení dopravního prostředku ve smlouvě o provozu dopravního prostředku postačí i určení druhové, se v právní doktríně přiklání též I. Pelikánová (srov. Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl. Praha : Linde Praha, a. s., 1999, s. 339), která tento závěr dovozuje z úvahy, že smlouva o provozu dopravního prostředku není smlouvou nájemní a že vykazuje silné prvky smlouvy o dílo; vychází tedy po stránce věcné z téhož pohledu, na němž je založena shora uvedená úvaha Nejvyššího soudu. Shodný názor lze nalézt též v právní literatuře (srov. např. Švarc, Z. Smlouva o provozu dopravního prostředku. Ekonomický a právní poradce podnikatele, ročník 1995, číslo 12, strana 190-192).

Na základě uvedených úvah dospěl Nejvyšší soud k závěru, že požadavek zákona na určení dopravního prostředku ve smlouvě o provozu dopravního prostředku, vyplývající z ustanovení § 638 odst. 1 obch. zák., je splněn též určením druhovým.

Z pohledu uplatněného dovolacího důvodu tudíž odvolací soud nepochybil, jestliže smlouvu ze dne 29. 9. 2003 posoudil jako smlouvu o provozu dopravního prostředku podle ustanovení § 638 a násl. obch. zák., pro niž je předepsána obligatorní písemná forma.

Jako nedůvodnou pak Nejvyšší soud vyhodnotil též kritiku právního posouzení odvolacího soudu, jenž závěr, že uplatněný nárok je třeba posoudit podle ustanovení o bezdůvodném obohacení, založil toliko na poznatku, že nebyla prokázána písemná smlouva o provozu dopravního prostředku, na základě které by žalobkyně pro žalovanou vykonala během smluvené doby cesty, za které by jí příslušela žalovaná úplata. Obecně vzato nelze vyloučit, že by právním důvodem takového plnění, jež bylo v posuzované věci podle skutkových zjištění soudu prvního stupně poskytnuto, byla smlouva jiného typu než smlouva o provozu dopravního prostředku nebo smlouva nepojmenovaná (srov. § 269 odst. 2 obch. zák.), k jejímuž platnému uzavření nebylo třeba písemné formy, takže mohla být uzavřena též konkludentně (srov. § 35 odst. 1 obč. zák. a § 275 odst. 4 obch. zák.). Tak by tomu ovšem bylo pouze v tom případě, že by obsah smlouvy nenaplňoval všechny znaky skutkové podstaty

ustanovení § 638 odst. 1 obch. zák., jinými slovy že by nebyly sjednány veškeré obsahové náležitosti, které jsou podle citovaného ustanovení podstatnými náležitostmi smlouvy o provozu dopravního prostředku. Samotná skutečnost, že nebyla dodržena písemná forma předepsaná pro tento smluvní typ ustanovením § 638 odst. 2 obch. zák., může vést pouze k závěru o neplatnosti takové smlouvy podle ustanovení § 40 odst. 1 obč. zák. ve spojení s § 272 odst. 1 obch. zák., nikoliv k závěru, že se jedná o smlouvu inomínatní uzavřenou jinak než písemně. V posuzované věci žalobkyně podle svých vlastních skutkových tvrzení pokračovala po svém založení v provádění činnosti podle smlouvy uzavřené mezi J. V. a žalovanou, a to za stejných podmínek. Samotná žalobní tvrzení tak vzhledem k tomu, co bylo shora vyloženo, vylučují závěr, že mezi účastníky mohlo dojít ke konkludentnímu uzavření platné inomínatní smlouvy.

Zbývá posoudit námitku, že závěr odvolacího soudu, podle něhož nebylo prokázáno, že by žalobkyně poskytla předmětné dopravní služby žalované, je v rozporu s důkazy provedenými soudem prvního stupně a obsahem spisu. Kritiku skutkových závěrů odvolacího soudu umožňuje dovolací důvod stanovený v § 241a odst. 3 o. s. ř., jehož prostřednictvím lze namítat, že napadené rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování.

Za skutkové zjištění, které nemá podle obsahu spisu oporu v provedeném dokazování, je třeba ve smyslu ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. pokládat výsledek hodnocení důkazů, který neodpovídá postupu vyplývajícimu z ustanovení § 132 o. s. ř., protože soud vzal v úvahu skutečnosti, které z provedených důkazů nebo z přednesů účastníků nevyplynuly nebo ani jinak nevyšly za řízení najevo, nebo jestliže soud pominul rozhodné skutečnosti, které byly provedenými důkazy prokázány, resp. vyšly za řízení najevo, nebo v hodnocení důkazů, popřípadě poznatků, které vyplynuly z přednesů účastníků nebo které vyšly najevo jinak, z hlediska závažnosti, zákonnosti, pravdivosti, eventuálně věrohodnosti, je logický rozpor, nebo konečně jestliže výsledek hodnocení důkazů neodpovídá tomu, co mělo být zjištěno způsobem vyplývajícím z ustanovení § 133 až 135 o. s. ř. Samotné hodnocení důkazů nelze napadnout dovolacím důvodem podle § 241a odst. 3 o. s. ř. Na nesprávnost hodnocení důkazů lze usuzovat – jak vyplývá ze zásady volného hodnocení důkazů (§ 132 o. s. ř.) – jen ze způsobu, jak soud hodnocení důkazů provedl. Nelze-li soudu v tomto směru vytknout žádné pochybení, pak není ani možné polemizovat s jeho skutkovými závěry, například namítat, že z provedených důkazů vyplývá jiné skutkové zjištění. Znamená to, že hodnocení důkazů, a tedy ani skutkové zjištění jako jeho výsledek, z jiných než z výše uvedených důvodů nelze dovoláním úspěšně napadnout (srov. v právní literatuře Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 1268, a v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu např. rozsudky ze dne 25. 4. 2005, sp. zn. [32 Odo 640/2005](#), ze dne 9. 5. 2006, sp. zn. [32 Odo 654/2006](#), a ze dne 19. 12. 2006, sp. zn. [32 Odo 5/2005](#), které jsou veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu, www.nsoud.cz).

Dovolatelka nenamítá, že odvolací soud porušil tím či oním způsobem zákonem stanovený postup při hodnocení důkazů; vytýká-li proto odvolacímu soudu, že měl z provedených důkazů a z ostatního obsahu spisu (rozuměj z toho, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci – § 132 o. s. ř.) dospět ke skutkovému zjištění v intencích příslušného jejího tvrzení, pak nejde o nic jiného než o nepřipustnou polemiku se skutkovými závěry odvolacího soudu ve smyslu shora uvedeném, založenou implicitně na argumentu, že odvolací soud měl tyto důkazy hodnotit jinak (s jiným výsledkem), než jak je vyhodnotil. Takovým způsobem dovolací důvod stanovený v § 241a odst. 3 o. s. ř. úspěšně uplatnit nelze.

Nezbývá než uzavřít, že z pohledu uplatněných dovolacích důvodů je rozhodnutí odvolacího soudu ve výroku ve věci samé správné. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání žalobkyně směřující proti tomuto výroku zamítl (§ 243b odst. 2, věta před středníkem, o. s. ř.).

Proti dovoláním napadenému výroku rozsudku odvolacího soudu o nákladech řízení před soudy obou stupňů není dovolání přípustné. Z ustanovení § 167 odst. 1 o. s. ř. vyplývá, že výrok o náhradě nákladů řízení má vždy povahu usnesení, tedy i tehdy, je-li součástí rozsudku. Přípustnost dovolání proti takovému výroku je proto třeba zkoumat samostatně, podle ustanovení §§ 238 až 239 o. s. ř. upravujících přípustnost dovolání proti usnesením odvolacího soudu, jež nejsou rozhodnutím ve věci samé. Rozhodnutí, proti nimž je dovolání přípustné, jsou v těchto ustanoveních vypočtena taxativně a rozhodnutí o náhradě nákladů řízení mezi nimi není (srov. usnesení Nejvyššího soudu uveřejněné pod číslem 4/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Nejvyšší soud proto dovolání žalobkyně proti tomuto výroku napadeného rozhodnutí pro nepřípustnost podle ustanovení § 243b odst. 5, věty první, a § 218 písm. c) o. s. ř. odmítl.